

Ένας Έλληνας ζωγράφος

στή Βουλγαρία

ΌΤΑΝ ΤΑ ΣΥΝΤΡΙΜΙΑ ΜΙΑΣ ΖΩΗΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΤΕΧΝΗ

Η γνωριμία με τον Μιχάλη Γαρούδη ήταν μια αποκάλυψη. πριν από δυό χρόνια είχα δει δυό έργα του στο σπίτι του Γιάννη Ρίτσου. "έ είχε συγκλονίσει η δραματικότητα τους, αυτά τὰ κομμάτια τῶν σπασμένων ελληνικῶν μαρμάρων πού μαρτυροῦν μιὰ φυγή βαθειά τραυματισμένη. Ὁ Ρίτσος μοῦ μίλησε μέ θερμὴ γι' αὐτόν: Νεαρός Έλληνας, πού ζεῖ κι' ἐργάζεται στή Βουλγαρία. Σέ πρόσφατο ταξίδι στή Σόφια, ζήτησα νά τόν γνωρίσω. Καί νά, μπροστά μου ὁ Μιχάλης Γαρούδης, ἕνα παλληκάρι σεμνό, πού δέ μιλά πολύ. Μέ τή γυναίκα του τή Βαγγελιώ καί τὰ δυό παιδιά του ζοῦν σέ μιὰ σοφίτα ἐπιπλωμένη μέ γοῦστο μέ παλιά κομμάτια ἀξίας. Οὔτε ἕνας πίνακά του στό σπίτι. Ἐξηγεῖ; σάν νά ἀπολογεῖται: Ἢ Πούληθησαν ὅλα στήν τελευταία ἐκθεση μου. Καί δέν κρατᾶει κάτι, γιὰ τόν ἴδιο, ἀπό κάθε ἐκθεση; Τί νά τὰ κάνω, ἐγώ μόλις ζωγραφίσω ἕνα πίνακα θέλω νά τόν ξεφορτωθῶ, μέ πονάει...

Μᾶς δείχνει τὸ πρόγραμμα τῆς τελευταίας του ἐκθεσης. "πιβεβαιώνεται ἡ ὑποψία μας. Ένας κόσμος ραγισμένος, ἀρχαῖα ἑλληνικά ἀγάλματα καί παιδικές κοῦκλες πού λές κι' ὕστερα ἀπό μιὰ θύελλα ἢ ἕνα σεισμό ἀπόμειναν σέ θλιβερά κομματάκια. "αὐ τοῦ καί ποῦ, ἕνα παλιό ἐπιπλο, ἕνα φροῦτο, μιὰ ὑπόμνηση πῶς τὸ παρόν βρίσκεται κά- ου κρυμμένο.

Ἀμέμεσα σ' ἔλα τὰ ἔργα σταματοῦμε, μέ τίς δικές μας πληγές ἀκόμη ἀνοικτές ἀπό τό πρόσφατο δράμα μας, σέ μιὰ συγκλονιστική ἄκρῃ ἀκέφαλη Ἀφροδίτη, μοι- ρασμένη στά δυό. Θυμόμαστε τοὺς στίχους τοῦ Γεφτουσιένκο: " Ὁ, ὀμορφιά, στά δυό κομματιασμένη ... " Τὸ μισό, κομματι ζωντανῆς γυναίκας, ὅλο ζωντανιά καί χυμούς. Τὸ ἄλλο μισό πετρωμένο...

Καθὼς μιλάει ὁ Μιχάλης, ὀλοκληρῆ ἢ ματωμένη μεταπολεμικὴ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διαγράφεται μπροστά μας. Δυό χρονῶν παιδί, χωρίζεται ἀπό τοὺς γονιοῦς του- ἀντάρτες κι' οἱ δυό- καί φεύγοντας ἀπό τήν πατρίδα του, τήν Ἀνατολική Θράκη, ἀρχίζει τήν περιπλάνηση. Οὐγγαρία ὡς τὰ δεκαπέντε του χρόνια, κι' ὕστερα βουλγαρία, ὡς τὰ τώρα.

" Τόν πατέρα μου τόν εἶδα σάν ἕγινα τριάντα χρονῶν. Ζεῖ στό Παρίσι μέ τήν οἰκογένεια μου. Ἡ μάνα μου εἶχε πεθάνει τότε, στό βουνό." καί τήν Ἑλλάδα; " Φέτος μοῦ δόθηκε γιὰ πρώτη φορά ἡ ἄδεια νά τήν ἐπισκεφτῶ. Ἄ πάω τόν ἄπριλη. Λαχταράει ἡ φυχή μου νά δῶ ἀπό κοντά αὐτά πού μέχρι τώρα μέ ἐμπνέουν ἀπό εἰκόνες. Λαχταράω νά δῶ τόν οὐρανό της, τὸ φῶς, τοὺς ἀνθρώπους, ἔστω κι' ἂν δέν εἶμαι καθόλου πῶς ἦτανε. Λαχταράω νά κάνω ἕνα προσκύνημα."

Βλέπει τήν ἐρώτηση στή μάτια μας, ἔστω κι' ἂν δέν τήν κάνουμε: " Ἐν ξέρω, δέν ἔχω ἀποφασίσει ἀκόμη τί θά κάνω. Ὅμως θαρρῶ πώς ὁ χῶρος μου εἶναι ἐδῶ, στή Βουλγαρία, πού με' ἀνάθρεψε μέ τόση στοργή, σά μάνα. Ἐδῶ δέν βιάζομαι γιά τίποτα, δέν βασανιέμαι γιά τίποτα. ^{εἶμαι} Ἐλεύθερος νά κάνω ὅτι θέλω. Ἄν θέλω νά δουλέψω ἔχω τό ἀτελιέ μου, καί δεκάδες φίλους πού περιμένουν ν' ἀγοράσουν ἕνα ἔργο μου. Δέν ἔχω ἀνάγκη νά κάνω τέχνη ἐμπορική, οὔτε νά μπλεχτῶ σέ δυσάρεστα κυκλωματα γιά νά πετύχω. Ἐδῶ, ὅποιος ἔχει ταλέντο κι' ὄρεξη γιά δουλειά πετυχαίνει. Ἀκοῦω πώς στήν Ἑλλάδα γίνεται ἀγῶνας ἐπιβίωσης γιά τοὺς καλλιτέχνες. Δέν ξέρω, θέλω νά πάω νά τό δῶ μέ τά μάτια μου. ~~Ἡ~~ Πάντως ἀπό τά βιβλία καί τά περιοδικά τέχνης πού παρακολουθῶ, φαίνεται πώς στήν Ἑλλάδα ὑπάρχουν μεγάλοι καλλιτέχνες. Ἦ ἀπ' αὐτή τήν ἀποψη θά ὠφεληθῶ. Στό Παρίσι πηγαίνω κάθε τόσο. Ἐκεῖ γίνονται τόσα πολλά, εἶναι μιά πόλη ἀπέραντη, μέ χιλιάδες ζωγράφους, μπορεῖς νά τά χάσεις. Μ' ἀρέσει τό Παρίσι, δέν θά μπορούσα ὅμως νά ζήσω ἐκεῖ. Ὅλις περάσει ένας μήνας ἀρχίζω νά νοσταλγῶ τή Δόφια."

Τοῦ ζητᾶμε τήν ἀκέφαλη μοιρασμένη Ἀφροδίτη νά τήν κάνουμε κάρτα γιά τήν Κύπρο. " Ἄς τήν δίνει μέ μεγάλη χαρά. " Ἴσως ὑποσυνείδητα νά τήν ἔφτιαξα καί γιά τήν Κύπρο, ποῖος ξέρει; " Τοῦ ζητᾶμε νάρθει στήν Κύπρο γιά μιά ἔκθεση. Τά μάτια του λάμπουν. " Μακάρι νά γίνει. Ἀρχίσω δουλειά μόλις γυρίσω ἀπό τήν Ἑλλάδα. Ἦ μπορούσα νάρθω σέ σᾶς τόν Ὀκτώβρη. "

" Ἄλλη μιά Ἀφροδίτη, ἀλυσοδεμένη, πλάϊ σέ μιά ἀλυσοδεμένη ἀπταιρη νίκη. Ἐνα πετρωμένο ἄλογο μι' ἀνοικτά ρουθούνα ἀπό τήν ἐξάντληση. Ἐνα ^{μαρμαρίνο} ἐφηβικό κεφάλι συντριμμένο. Ἄσμοι ἀπολιθωμένοι ἢ συντριμμένοι. Μιά ἀδιόρατη συγγένεια μέ τόν δικό μας Γιῶργο Σκοτεινό. Οἱ χῶροι, τά δράμα, οἱ μνῆμες.

Ἐυχόμαστε πώς ὁ Μιχάλης Γαρούδης θά μπορέσει πραγματικά τόν Ὀκτώβρη νά χαρεῖ τόν οὐρανό καί τή θάλασσα τῆς Κύπρου. Ἐυχόμαστε πώς ἡ Κύπρος θά μπορέσει νά χαρεῖ τά ἔργα τοῦ Μιχάλη. Ἐναί ἕνα πλησίασμα ἀμοιβαῖα χρήσιμο, ἀμοιβαῖα δημιουργικό.